

STRUCTURA INSTITUȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA ÎN CONTEXTUL MANAGEMENTULUI STRATEGIC ȘI ASIGURĂRII SECURITĂȚII NAȚIONALE

Dumitru POPILEVSCHI,
doctorand, Universitatea de Stat din Moldova

Abstract: The article analyzes the legislation of the Republic of Moldova from the perspective of the possibility of strategic management of the state and ensuring national security.

Specific proposals are being made to improve legislation in the context of increasing the role of the President, the Supreme Security Council in ensuring national security, and strategic state management.

Keywords: strategic management, security, legislation, reform.

Introducere

Republica Moldova a adoptat o serie de acte juridice și documente care fac posibilă conturarea politicii generale de securitate națională, inclusiv interesele naționale, amenințările, riscurile, scopurile, mecanismele de implementare, instituțiile și atribuțiile acestora, și anume: Constituția Republicii Moldova. al Moldovei (1994); Conceptul de Securitate Națională a Republicii Moldova (2008); Strategia de Securitate Națională a Republicii Moldova (2011); Legea securității naționale (1995); Legea cu privire la organele de securitate de stat din Republica Moldova (1995); Regulamentul „Cu privire la Consiliul Suprem de Securitate al Republicii Moldova”.

Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29 iulie 1994, este principalul document juridic pentru elaborarea și implementarea politicii de securitate națională. În primul rând, Constituția definește un set de valori și principii cele mai importante pentru Republica Moldova, care servesc drept bază pentru conceptua-

lizarea și dezvoltarea politicii de securitate: suveranitatea și independența; caracter unic și indivizibil, formă republicană de guvernare, inalienabilitate a teritoriului, democrație și pluralism politic, respect pentru drepturile și libertățile omului etc.

Conținut

Constituția Republicii Moldova (articolul 66) conferă Parlamentului Republicii Moldova competențe speciale de a adopta legi și reglementări, de a aproba principalele direcții ale politicii interne și externe a statului, doctrinei militare și de a exercita controlul parlamentar asupra puterii executive.

În conformitate cu Constituția, Președintele Republicii Moldova, în calitate de șef al statului, este „garantul suveranității, independenței naționale, unității și integrității teritoriale a țării”.

Potrivit articolelor 86 și 87 din Constituția Republicii Moldova, Președintele are următoarele atribuții principale: este comandantul suprem al forțelor armate; poate lua măsuri menite să asigure securitatea națională și ordinea publică, în limitele legii și în conformitate cu aceasta; cu acordul prealabil al Parlamentului, poate declara mobilizarea parțială sau generală introduce legea marțială și informează imediat Parlamentul despre aceasta; poate lua și alte măsuri în scopul asigurării securității naționale și ordinii publice, în limitele legii și în conformitate cu aceasta.

Astfel, deși articolul 94 din Constituție prevede că Președintele Republicii Moldova emite Decrete care au caracter obligatoriu pe întreg teritoriul statului, acțiunile Președintelui în conformitate cu Constituția și legislația privind aspectele de asigurare practică a securității naționale sunt foarte limitate și anume: Președintele nu poate lua decât măsuri pentru respingerea agresiunii, introducerea legii marțiale și luarea altor măsuri care vizează asigurarea securității naționale și ordinii publice, în limitele legii și în conformitate cu aceasta. De remarcat însă că legea securității naționale a Republicii Moldova nu a fost încă adoptată.

Legea cu privire la securitatea statului a Republicii Moldova, adoptată încă din 1995, prevede că președintele „exercită conducerea generală a activităților de asigurare a securității statului și

răspunde de starea securității statului în limitele atribuțiilor stabilite de lege”. Aceeași lege prevede că Guvernul „gestionează activitățile organelor administrației publice pentru asigurarea securității statului”. Se pune întrebarea cu privire la necesitatea separării atribuțiilor Președintelui și Guvernului în împărțirea obligațiilor în conducerea activităților de asigurare a securității statului. De remarcat încă o dată că legislația prevede responsabilitatea Președintelui „pentru starea securității statului”, însă în sistemul de asigurare a securității naționale rolul Președintelui nu este reglementat în legislație.

De menționat că atribuțiile și responsabilitățile Guvernului Republicii Moldova în domeniul securității naționale nu sunt prevăzute de niciun act legislativ. Ele pot fi analizate doar prin prisma analizei legislației pe domenii. În această situație, responsabilitățile guvernului par fragmentate, iar rolul său în politica de securitate este concentrat doar pe unele aspecte ale acesteia [1].

În acest context, vom aborda competențele autorităților publice supreme din domeniul asigurării securității statului a Republicii Moldova în conformitate cu Legea Republicii Moldova „Cu privire la securitatea statului” nr. LP618/1995 din 31 octombrie 1995,

- în conformitate cu cu articolul 9.

Parlamentul:

a) exercită reglementarea legislativă în domeniul asigurării securității statului;

b) aprobă concepția securității naționale;

c) creează baza juridică a constituirii și activității organelor ce asigură securitatea statului;

d) stabilește frontiera de stat a țării;

e) aprobă volumul alocațiilor bugetare pentru asigurarea securității statului;

f) ratifică și denunță tratatele internaționale privind asigurarea securității statului.

- în conformitate cu cu articolul 10.

Președintele Republicii Moldova:

a) exercită conducerea generală a activității de asigurare a securității statului și este responsabil de starea securității statului în limitele atribuțiilor stabilite de legislație;

b) ia măsurile necesare privind asigurarea securității statului, în conformitate cu legislația;

c) asigură conlucrarea autorităților publice în domeniul asigurării securității statului;

d) instituie și administrează, în conformitate cu legislația, organe consultative pentru problemele asigurării securității statului;

e) emite decrete cu caracter normativ cu privire la problemele asigurării securității statului;

f) poartă tratative și încheie tratate internaționale, în numele Republicii Moldova, legate de asigurarea securității statului.

- în conformitate cu cu articolul 11.

Guvernul:

a) asigură executarea legilor și hotărârilor Parlamentului, precum și a decretelor Președintelui Republicii Moldova privind asigurarea securității statului;

b) exercită conducerea activității autorităților administrației publice privind asigurarea securității statului;

c) emite hotărâri și dispoziții privind problemele asigurării securității statului, exercită controlul asupra realizării lor de către ministere și alte autorități administrative centrale din subordinea sa;

d) instituie, în conformitate cu legislația, organele securității statului, stabilește structura, funcțiile lor, volumul alocațiilor bugetare pentru întreținerea lor;

e) adoptă, în conformitate cu legislația, hotărâri cu privire la asigurarea cu pensii, protecția socială și juridică a colaboratorilor organelor securității statului și a persoanelor trecute în rezervă, a membrilor familiilor lor, precum și a membrilor familiilor cetățenilor care și-au pierdut viața apărând securitatea statului;

f) promovează politica externă și internă în funcție de interesele asigurării securității statului.

- în conformitate cu cu articolul 12.

Consiliul Suprem de Securitate

(1) Consiliul Suprem de Securitate este un organ consultativ care analizează activitatea ministerelor și a altor autorități admi-

nistrative centrale în domeniul asigurării securității naționale și prezintă recomandări Președintelui Republicii Moldova în probleme de politică externă și internă a statului.

(3) Președinte al Consiliului Suprem de Securitate este Președintele Republicii Moldova.

Adițional, vom aborda și un alt document privind subiectul asigurării securității Republicii Moldova – Regulamentul „Cu privire la Consiliul Suprem de Securitate” [2], aprobat prin Decret Prezidențial în 2021.

Conform art.1 – Consiliul Suprem de Securitate este un organ consultativ care analizează activitatea ministerelor și a altor autorități administrative centrale în domeniul asigurării securității și apărării naționale și prezintă Președintelui Republicii Moldova recomandări în probleme de politică internă și externă a statului.

Conform art. 4. – Consiliul Suprem de Securitate are următoarele atribuții:

a) acordă asistență Președintelui Republicii Moldova în exercitarea atribuțiilor sale constituționale, în vederea apărării suveranității, independenței și integrității teritoriale a Republicii Moldova;

b) consultă Președintele Republicii Moldova în probleme de politici interne și externe a statului ce vizează securitatea și apărarea națională;

c) coordonează și monitorizează documente de politici în domeniul asigurării securității și apărării naționale;

d) analizează, amenințările și riscurile la adresa securității și aprobării naționale și elaborează propuneri pentru prevenirea și combaterea acestora;

e) formulează propuneri pentru Președintele Republicii Moldova, în vederea optimizării sistemului de asigurare a securității și apărării naționale;

f) prezintă autorităților publice propuneri și recomandări în problemele ce vizează securitatea și apărarea națională;

g) dezvoltă un sistem eficient de analiză, expertiză și planificare strategică, în vederea asigurării securității și apărării naționale, inclusiv în situații de criză.

Astfel, nu legislația, ci Regulamentul (de fapt, nu un document legislativ, ci un document organizatoric și administrativ) determină rolul Președintelui în asigurarea securității naționale. În acest aspect, considerăm că există o discrepanță între Regulamentul Consiliului Suprem de Securitate al Republicii Moldova și legislația, care trebuie eliminată și adus în conformitate cu Constituția, care împuternicește Președintele să „și alte măsuri ce vizează asigurarea securității naționale și a ordinii publice, în limitele legii și în conformitate cu aceasta” [3], adică asigurarea securității naționale trebuie să aibă loc în conformitate cu legea securității naționale, care nu a fost încă adoptată. Legea Securității Statului și Regulamentul Consiliului Suprem de Securitate nu pot înlocui Legea Securității Naționale.

În Regulament, cu încălcarea legislației, se definește că Consiliul Suprem de Securitate ca un organ consultativ înaintează recomandări Președintelui Republicii Moldova în probleme de politică externă și internă a statului, securitate națională, funcții manageriale. Astfel, Consiliul Suprem de Securitate este investit cu autoritatea de a aproba hotărâri pe probleme de politică internă și externă în domeniul asigurării securității și apărării naționale și a deciziilor privind prevenirea și contracararea situațiilor de urgență cu gravitate socio-politică, economică, militară, sanitară, consecințe de mediu și alte consecințe [2].

În același timp, trebuie remarcat faptul că Consiliul Suprem de Securitate este singurul forum al Președintelui pentru gestionarea subiectelor legate de asigurarea securității naționale cu înalți oficiali ai statului. Este, de asemenea, principalul instrument al Președintelui pentru coordonarea practică a politicii de securitate între diferite agenții guvernamentale.

Importanța Consiliului constă și în capacitatea sa potențială de a promova decizii politice colective și coerente la toate nivelurile de guvernare.

Astfel, în general, legislația Republicii Moldova pe probleme de asigurare a securității țării este destul de contradictorie - pe de o parte, Constituția dă Președintelui dreptul de a emite Decrete

pe probleme de securitate națională (conform legislației), pe de altă parte, limitează legal lista acestor Decrete la cadrul restrâns al securității statului; amestecă conceptele de securitate națională și de stat, nu definește clar sistemul de responsabilitate a înalților funcționari de stat pentru direcțiile principale de funcționare a securității naționale și este în mare măsură declarativă.

Astfel, conducerea generală a activităților organelor administrației publice de asigurare a securității statului este încredințată Guvernului. Guvernul creează organe de securitate a statului în conformitate cu legislația, le stabilește structura, funcțiile și cuantumul alocațiilor bugetare pentru întreținerea acestora, dar Președintele este responsabil de starea securității statului. În mod evident, există o discrepanță între atribuțiile Președintelui și ale Guvernului privind responsabilitatea și managementul sistemului de securitate a statului. Mai mult, în Legea securității statului, Consiliul Suprem de Securitate este un organ consultativ în domeniul asigurării securității statului. Respectiv, conform regulamentului Consiliului Suprem de Securitate consultă Președintele Republicii Moldova, *dar deja pe probleme de securitate națională*. În acest context, astfel de neconcordanțe în responsabilitatea înalților funcționari de stat de starea și asigurarea securității, confuzia conceptelor de securitate națională și de stat, sunt observate în aproape toate legile Republicii Moldova.

În ceea ce privește sistemul de management strategic, acest concept nu este definit prin lege în sistemul de management din Moldova. Administrația publică a Republicii Moldova, în conformitate cu Constituția și legislația, este activitatea statului în gestionarea diferitelor sfere ale vieții publice prin intermediul autorităților publice, care includ autoritățile legislative și executive, cu eventuala implicare a organizațiilor neguvernamentale. Guvernul asigură managementul general al administrației publice, asigură protecția intereselor naționale în activitatea economică externă și urmărește politici bazate pe interesele naționale [3]. După cum se poate observa, administrația publică a Republicii Moldova vizează activitățile executive și administrative ale autorităților

executive în limitele competențelor strict limitate ale acestora de a reglementa și gestiona actualitatea publică.

În acest context, oamenii de știință moldoveni subliniază: „În timp ce se menține baza electorală și participarea unui număr mare de partide diferite, politica în Republica Moldova nu acționează ca un mecanism de consolidare a societății și de creare a unor instituții bune, ci ca un mijloc de redistribuire a rentei politice”. [4]. Activitățile Guvernului Republicii Moldova până în 2017 au fost reglementate prin legi care au suferit diverse modificări în funcție de situația elitelor politice [5, p. 86]. Aceste concluzii ale oamenilor de știință moldoveni sunt confirmate de un studiu cuprinzător al unui grup de oameni de știință sub conducerea profesorului O. Balan „Evoluția administrației publice în țările spațiului post-sovietic. Republica Moldova” [6, p. 78].

Totodată, trebuie remarcat faptul că în Moldova există o înțelegere a necesității „modernizării statului, menținerii dezvoltării economice, întăririi instituțiilor democratice, combaterii corupției, promovării reformei justiției, îmbunătățirii climatului investițional” [7].

După cum am menționat anterior, o decizie strategică diferă de alte decizii guvernamentale prin concentrarea pe obiectivele de dezvoltare pe termen lung ale statului și ale societății, amplasarea sarcinilor planificate pentru soluționare și impactul, în timpul organizării implementării acesteia, al intereselor marilor grupuri sociale, ale majorității membrilor societății, ale întregului stat și ale populației. Și anume procesul de planificare strategică și implementarea planurilor strategice de stat este cel care duce la apariția nevoii de management public strategic.

Într-adevăr, lumea modernă este caracterizată de amenințări strategice sporite pentru asigurarea securității internaționale și naționale. În acest sens, sistemul de asigurare a securității naționale, datorită relevanței și semnificației sale, majoritatea țărilor lumii au început să acorde o atenție prioritară. Cu această problemă se confruntă și Republica Moldova, care la această etapă de dezvoltare trebuie să formeze un sistem instituțional clar

pentru asigurarea securității naționale, sporind rolul Președintelui și al Consiliului Suprem de Securitate în sistemul de securitate națională. Tocmai aceste două organisme ar trebui să devină, în opinia noastră, principalele structuri instituționale de stat din Moldova pentru managementul strategic al transformărilor inovatoare și asigurarea securității naționale, inclusiv a securității dezvoltării inovatoare – securitate inovatoare. Mai mult, acest lucru este de o importanță vitală pentru țară, pentru păstrarea suveranității acesteia. Republica Moldova, datorită poziționării sale geografice, este pe deplin expusă majorității proceselor geopolitice care au loc în lume, ceea ce face dificilă realizarea intereselor naționale ale țării [7].

Pentru asigurarea intereselor naționale este necesară formarea unui sistem de administrație publică strategică, îmbunătățirea și consolidarea mecanismului de asigurare a securității naționale a Republicii Moldova, precum și a securității colective (regionale) cu participarea Republicii Moldova la nivel regional și bilateral.

Din păcate, nivelul actual de legislație în problemele administrației publice strategice, asigurarea securității naționale, sistemul organizatoric și instituțional de construire și funcționare a sistemului administrației publice, sistemul de asigurare a securității naționale a Republicii Moldova nu fac posibilă implementează pe deplin întreaga gamă de măsuri necesare pentru a proteja interesele naționale ale țării de amenințările interne și externe, nu doar din perspectiva strategică, ci și în perioada actuală.

Analiza și studiul nostru asupra statutului juridic, funcțiilor și competențelor Consiliilor de Securitate din mai multe țări europene și țări post-sovietice, arată că pentru a crea un sistem instituțional coerent și eficient de securitate națională este necesară extinderea competențelor Consiliului Suprem de Securitate, condus de Președintele Republicii Moldova, să asigure un înalt nivel de securitate națională, formarea politicii interne și externe, păstrarea suveranității statului, menținerea stabilității socio-politice în societate, protecția drepturilor și libertăților cetățenilor, precum și

deschiderea oportunităților pentru formarea unui sistem de management strategic de stat.

Securitatea națională în toate țările se bazează pe teoria generală a securității naționale și toate aspectele acesteia sunt vizate pe baza pozițiilor sistemice, ca un fenomen socio-politic complex cu o varietate de relații statale și publice în dinamica istorică specifică formării și dezvoltării. a statalității. Mai mult, în condițiile proceselor moderne, asigurarea securității naționale, elaborarea unui concept și strategie de securitate națională în toate țările este subiectul unei atenții deosebite din partea liderilor de stat, al căror rol în sistemul de securitate națională este în continuă creștere. Un loc important în sistemul de asigurare a securității naționale revine Consiliilor de Securitate, conduse de președinți.

În aproape toate țările, Consiliile de Securitate sunt organe constituționale care pregătesc decizii ale Președintelui în domeniul securității. Consiliilor de Securitate, în calitate de organ constituțional, li se încredințează luarea în considerare a problemelor strategice și managementul strategic de stat, inovare-economică, apărare, informațională, de mediu și alte tipuri de securitate, managementul strategic al transformărilor socio-economice.

Deciziile Consiliului de Securitate, de regulă, sunt oficializate sub formă de decrete prezidențiale, iar deciziile referitoare la sprijinul organizatoric, tehnic și informațional al Consiliului de Securitate – sub formă de ordine prezidențiale. Secretarul Consiliului de Securitate este responsabil de controlul asupra punerii în aplicare a deciziilor Consiliului de Securitate și a Decretelor prezidențiale privind problemele de securitate.

În Republica Moldova, în temeiul articolului 94, pct. 1, din Constituția Republicii Moldova și al articolului 12 din Legea din 31 octombrie 1995 nr. 618 „Cu privire la securitatea statului” (modificată prin Legea din 24 iulie 1997 nr. 1300-XSH), Decretul Președintelui Republicii Moldova nr. 58 din 29 martie 2021 „Cu privire la aprobarea Regulamentului Consiliului Suprem de Securitate”, a fost aprobat Regulamentul „Cu privire la Consiliul Suprem de Securitate al Republicii Moldova”.

Articolul 1 din Regulamentul menționat și Legea „Cu privire la securitatea statului” stabilește că Consiliul Suprem de Securitate este doar un organ consultativ care analizează activitățile ministerelor și departamentelor în domeniul asigurării securității statului și elaborează recomandări corespunzătoare pentru Președintele Republicii Moldova pe probleme de politică externă și internă. Președintele Consiliului Suprem de Securitate este Președintele Republicii Moldova.

În același timp, contrar Constituției Republicii Moldova, care definește legea „Cu privire la securitatea statului”, Regulamentul „Cu privire la Consiliul Suprem de Securitate al Republicii Moldova”, Consiliul Suprem de Securitate analizează problemele de securitate națională pe baza unei abordări multilaterale, determinată atât de starea de fapt în domeniile politic, militar, juridic și de ordine publică a țării, cât și financiar, economic, social, informațional, educațional, de mediu, administrativ, energetic, etc. În activitățile sale, Consiliul Suprem de Securitate acordă o atenție prioritară luării în considerare a amenințărilor speciale la adresa securității naționale asociate cu corupția pe scară largă și crima organizată.

Potrivit articolului 1 din Legea „Cu privire la securitatea statului”, securitatea statului este parte integrantă a securității naționale. Securitatea statului (conform legii) înseamnă protecția suveranității, independenței, integrității teritoriale și a sistemului constituțional al țării, a potențialului ei economic, științific, tehnic și de apărare, a drepturilor și libertăților legale ale individului față de activitățile de informații și subversive ale serviciilor și organizațiile străine de informații, precum și din atacurile criminale ale anumitor grupuri sau indivizi.

În conformitate cu Regulamentul Consiliului Suprem de Securitate, aprobat prin Decretul Președintelui Republicii Moldova nr. 58 din 29 martie 2021 „Cu privire la aprobarea Regulamentului Consiliului Suprem de Securitate”, Consiliul îndeplinește următoarele funcții (articolul 3):

1) acordă Președintelui Republicii Moldova consultații în probleme de securitate națională;

2) prezintă Președintelui Republicii Moldova recomandări în probleme de politică externă și internă a statului;

Propunerile Consiliului Suprem de Securitate au caracter doar consultativ și pot servi drept bază pentru emiterea de Decrete și luarea altor decizii ale Președintelui Republicii Moldova pe probleme de securitate națională.

Este de remarcat că pe parcursul formării și instaurării, statutul independent al Consiliilor de Securitate ale aproape tuturor țărilor spațiului post-sovietic a crescut de la un aparat și un organism consultativ pe lângă președinții, la statutul de organ constituțional de stat; competențele și funcțiile lor de activitate au crescut semnificativ, la ședințele Consiliilor au început să acopere întregul spectru de securitate națională, politică externă și internă.

Subliniem că securitatea statului, ca parte a securității naționale, rezolvă doar problemele de protecție a suveranității, independenței, integrității teritoriale și a sistemului constituțional al țării, ceea ce este cu siguranță important, dar nu oferă o soluție completă la toate problemele de dezvoltare în siguranță. Scopul asigurării securității naționale este mult mai larg și, după cum se știe, este de a atinge și menține un astfel de nivel de protecție a individului, societății și statului de amenințările interne și externe, care să garanteze dezvoltarea durabilă a țării și implementarea acestora. a intereselor sale naționale, dezvoltarea armonioasă și sigură a individului și a societății.

Este necesar de remarcat un alt aspect important. În prezent, în cadrul legal actual, Consiliul Suprem de Securitate al Republicii Moldova este unul dintre puținele pârghii de influență ale Președintelui asupra guvernării statului, asupra protecției intereselor sale naționale, asupra procesului de asigurare a securității naționale, asupra dezvoltării politicii interne și externe, inclusiv pe baza componenței Consiliului de Securitate, are potențial de a influența stabilirea și soluționarea obiectivelor strategice ale statului, formarea unui sistem de management strategic.

Acest lucru este important, deoarece deciziile politice în contextul formării unei noi direcții - dezvoltarea inovatoare și asigurarea securității inovatoare, mai mult ca niciodată, sunt inerente

inconsecvență, incertitudine, un grad ridicat de probabilitate (decizii și rezultate) și, ca urmare, un grad ridicat de risc.

În acest sens, este nevoie de menținerea stabilității sistemelor politice și socio-economice în contextul transformării strategice inovatoare. În acest scop, acțiuni politice precum activitățile coordonate ale conducerii politice a țării, ale organelor administrației publice, au ca scop crearea condițiilor favorabile dezvoltării inovatoare, schimbarea ordinii instituționale și politice, funcționarea sistemului socio-economic, includerea în procesele inovatoare ale societății civile, sunt considerate importante în conformitate cu scopurile și obiectivele dezvoltării inovatoare. Semnificativă pentru sistemul strategic de transformare inovatoare este modificarea sau adăugarea funcțiilor principalelor subsisteme ale statului - instituțional, de reglementare, administrativ-juridic, funcțional, politico-ideologic și informațional în ceea ce privește conformitatea acestora cu nevoile strategice de dezvoltare inovatoare.

În lista sarcinilor care vizează consolidarea capacităților de planificare strategică, este necesar să se prevadă legislativ rolul de consolidare al Consiliului Suprem de Securitate, dotându-l cu funcții de coordonare în elaborarea și dezvoltarea politicii de securitate și apărare în următoarele domenii:

- informație și comunicare;
- analiza constantă a sistemului de securitate națională și ajustarea acestuia în funcție de evoluția amenințărilor și riscurilor;
- coordonare, monitorizare și planificare strategică pentru prevenirea amenințărilor și răspunsul în situații de criză.

În acest sens, precum și pentru consolidarea eforturilor și creșterea eficienței activității organelor guvernamentale, societății și cetățenilor în asigurarea securității naționale a Republicii Moldova, asigurarea condițiilor de exercitare de către Președintele Republicii Moldova a competențelor sale în domeniul managementului strategic al statului și al asigurării securității, se propune reorganizarea activităților Consiliului Suprem de Securitate al Republicii Moldova după următorul algoritm:

- la prima etapă, creșterea eficienței activității Consiliului Suprem de Securitate al Republicii Moldova în cadrul normativ

actual, prin modificarea legislației și extinderea competențelor Consiliului privind formarea politicii strategice de stat în domeniu de securitate la nivelul securității naționale, să îi confere acestuia atribuții suplimentare de control, coordonare și analitic-consultativ cu posibilitatea formării unor comisii interdepartamentale și consilii științifice care să asigure îndeplinirea funcțiilor Președintelui Republicii Moldova în formarea organelor interne, politici externe și militare în domeniul securității, în păstrarea suveranității statului, a integrității teritoriale și a ordinii constituționale, menținerea stabilității socio-politice în societate, protejarea drepturilor și libertăților cetățenilor.

- la a doua etapă, este necesar să se ofere Consiliului Suprem de Securitate competențe constituționale prin introducerea unui amendament corespunzător în Constituție, care să-l poziționeze la același nivel cu alte organe supreme și de guvernare a țării;

- la a treia etapă, la nivel legislative este necesar să se formuleze prevederi pentru participarea cetățenilor, asociațiilor obștești, societății civile la elaborarea principalelor abordări conceptuale ale Strategiei de securitate națională, a altor documente conceptuale și strategice pentru asigurarea securității, politicii interne și externe a Republicii Moldova.

Etapa I.

Legislația Republicii Moldova trebuie să prevadă utilizarea experienței pozitive a unui număr de țări în includerea funcțiilor de coordonare și control în atribuțiile Consiliului Suprem de Securitate al Republicii Moldova.

În viziunea noastră, acordarea Consiliului Suprem de Securitate atribuții de control în ceea ce privește efectuarea verificărilor asupra implementării integrale a deciziilor luate de Consiliul Suprem de Securitate și a Decretelor Președintelui Republicii Moldova în problemele asigurării securității naționale și a funcțiilor de coordonare în coordonarea activităților autorităților publice, pentru asigurarea securității naționale este una dintre rezervele pentru intensificarea activității acestui important organism de consolidare a statalității și securității, și va permite Președintelui Republicii Moldova să fie inclus organic în sistemul public, administrare și

controlul asupra activităților puterii executive, dezvoltarea politicii interne și externe.

Respectiv, aceasta va spori rolul Consiliului Suprem de Securitate al Republicii Moldova în sistemul de asigurare a securității naționale, rolul Președintelui în sistemul de guvernare al țării, schimbându-i funcțiile de la reprezentativ la influențarea activă a sistemului de administrație publică și luarea deciziilor publice.

La această etapă, este necesar adoptarea Legii „Cu privire la Consiliul Suprem de Securitate Națională al Republicii Moldova”, în care este necesar:

1. Redenumirea „Consiliul Suprem de Securitate al Republicii Moldova” în „Consiliul Suprem de Securitate Națională al Republicii Moldova”. Această schimbare nu este doar o schimbare formală a „denumirii”, ci se concentrează pe schimbarea funcțiilor Consiliului de la asigurarea securității statului la asigurarea securității naționale.

Securitatea statului este asociată, în primul rând, cu păstrarea ordinii constituționale, asigurarea suveranității și integrității teritoriale.

Astfel, sistemul de securitate națională este mult mai larg decât securitatea statului și include menținerea unui echilibru al intereselor tuturor subiecților: individul, societatea și statul, precum și responsabilitatea reciprocă a acestora pentru asigurarea securității.

2. Modificarea structurii organizatorice a Consiliului de Securitate prin crearea secretariatului Consiliului Suprem de Securitate Națională al Republicii Moldova și formarea unor comisii interdepartamentale permanente sau temporare pe principalele domenii ale structurii securității naționale și anume: economice; securitate, socială, financiară, științifică și tehnică, inovatoare, informațională, energetică, militară, demografică, securitate de mediu.

În Lege este necesar de menționat că Președintele Republicii Moldova exercită conducerea generală a sistemului de securitate națională prin exercitarea atribuțiilor sale în acest domeniu prin intermediul Consiliului Suprem de Securitate Națională al Republicii Moldova și organul său de lucru - secretariatul Consiliului Suprem de Securitate Națională al Republicii Moldova.

3. Determinarea principalelor forme organizatorice și juridice de activitate a Consiliului Suprem de Securitate Națională al Republicii Moldova – ședințe, convocări, ședințe operaționale, ședințe de lucru, precum și ședințe ale organelor sale de lucru - secretariatul Consiliului Suprem de Securitate Națională, comisii interdepartamentale permanente sau temporare, consiliu științific analitic și consultativ.

4. La principalele sarcini ale Consiliului de Securitate se propune de inclus:

- elaborarea Concepției Securității Naționale a Republicii Moldova, determinarea principalelor direcții ale Strategiei de Securitate a Republicii Moldova, a altor documente conceptuale și doctrinare, precum și a criteriilor și indicatorilor pentru asigurarea securității naționale;

- implementarea planificării strategice și a managementului strategic în domeniul securității, determinarea priorităților strategice ale intereselor vitale ale individului, societății și statului, identificarea amenințărilor interne și externe la adresa obiectelor de securitate;

- elaborarea recomandărilor către Președintele Republicii Moldova privind formarea politicilor externe, interne și militare, privind elaborarea prevederilor de bază ale statului în raport cu alte țări;

- elaborarea de propuneri de coordonare a activităților autorităților executive pentru implementarea deciziilor luate în domeniul securității și evaluarea eficacității acestora;

- pregătirea deciziilor operaționale pentru prevenirea și depășirea situațiilor de urgență care ar putea cauza prejudicii semnificative intereselor Republicii Moldova;

- luarea în considerare a proiectelor de acte legislative și alte acte normative ale Republicii Moldova pe subiectele de asigurare a securității naționale;

- discutarea prealabilă a candidaților pentru funcții de conducere în ministere și departamente (conform listei aprobate de Consiliul Suprem de Securitate Națională), de care depinde eficacitatea măsurilor de asigurare a securității Republicii Moldova;

- pregătirea propunerilor către Președintele Republicii Moldova privind introducerea, prelungirea, ridicarea stării de urgență sau a legii marțiale, folosirea Forțelor Armate ale Republicii Moldova.

5. Consiliul Suprem de Securitate Națională al Republicii Moldova, pe lângă atribuțiile consultative existente, trebuie să fie autorizat legal să monitorizeze fiabilitatea funcționării sistemului de securitate națională, precum și să monitorizeze implementarea deciziilor Consiliului de Securitate, să asculte rapoarte și dări de seamă de la conducători și alți angajați ai organelor de stat, verificării instituțiilor și organizațiilor privind îndeplinirea funcțiilor și sarcinilor care le sunt atribuite pe subiectele de consolidare a apărării și securității; coordonează activitatea comisiilor interdepartamentale ale Consiliului Suprem de Securitate Națională al Republicii Moldova.

Etapa II.

Modificările propuse pentru creșterea rolului Consiliului Suprem de Securitate Națională în sistemul administrației publice de asigurare a securității naționale să fie stipulate în Constituția Republicii Moldova. În acest caz, ar fi posibil să se rezolve dezechilibrul care persistă între responsabilitatea față de cetățeni și societate, a Președintelui ales și atribuțiile limitate ale acestuia, definite în Constituție și legislația actuală, inclusiv în domeniul securității naționale și guvernării țării.

În Constituție este necesar de stipulat clar că Consiliul Suprem de Securitate Națională al Republicii Moldova este creat de Președinte pentru a asigura exercitarea funcțiilor Președintelui Republicii Moldova în formarea politicilor interne, externe și de securitate, pentru a păstra suveranitatea statului, integritatea teritorială și ordinea constituțională a Republicii Moldova, menținerea stabilității socio-politice în societate, protecția drepturilor și libertăților cetățenilor.

În plus, acordarea de competențe constituționale Consiliului Suprem de Securitate Națională îl va pune la un nivel cu alte organe supreme de guvernare ale țării, ceea ce va ajuta cu siguranță la îmbunătățirea eficienței sistemului de securitate națională.

Etapa III.

Este recomandabil să se utilizeze prevederile Constituției Republicii Moldova în procesul de perfecționare ulterioară a legislației privind aspectele de asigurare a securității naționale în contextul proceselor actuale care necesită participarea la asigurarea dezvoltării în siguranță a statului, a societății și a cetățenilor, atunci când securitatea unui cetățean, societatea depinde nu numai de protecția lor directă de către stat, ci și de participarea directă a cetățenilor și a societății în problemele de asigurare a securității naționale.

Concluzii

Reformarea sistemului de funcționare și activitate a Consiliului Suprem de Securitate al Republicii Moldova, creșterea rolului Președintelui în asigurarea dezvoltării sigure și durabile a țării, va crea un sistem instituțional coerent nu numai pentru asigurarea securității naționale, dar și pentru baza creării unui sistem de management strategic al statului sub conducerea Președintelui țării. Toate acestea vor contribui semnificativ la nivelul de gestionare strategică a țării, inclusiv în perioada transformării strategice inovatoare, asigurând și protejând interesele naționale ale Republicii Moldova.

Referințe bibliografice:

1. Legislația Republicii Moldova cu privire la sectorul de securitate și apărare națională // NATO, Centrul de la Geneva pentru Controlul Democratic asupra Forțelor Armate (DCAF), 2015.

2. Указ Президента Республики Молдова № 58 от 29 марта 2021 г. «Об утверждении Положения об Высшем совете безопасности», утверждено Положение «О Высшем совете безопасности Республики Молдовы». № 58-IX. Кишинэу, 29 марта 2021 г.

3. Конституция Республики Молдова. Monitorul Oficial Nr. 001 18.08.1994. Промульгирован: 29.07.1994 г.

4. Талмач А. Политические трансформации В Республике Молдова: факторы и особенности демократического отката // Moldoscopie (problemede analiză politică), № 2 (85). Chișinău, 2019.

5. Готишан Г.Н. Взаимозависимость предоставления качественных публичных услуг от соотношения структур центральных и

местных органов исполнительной власти // Școala doctorală a Academiei de Administrare. Publică Materiale ale Conferinței științifico-practice internaționale a studenților-doctoranzi, ediția I, 19 noiembrie 2021. Sintezele investigațiilor doctorale în domeniul științelor politico-administrative și economice. Chișinău, 2022.

6. Балан О., Сымботеану А., Гучак И., Горюк С., Дульский И., Палихович С., Попович А., Тофан Т, Цепордей А. Эволюция государственного управления в странах постсоветского пространства. Республика Молдова» // Государственная служба, 2020 г., Т. 22, № 6.

7. Национальные интересы Молдовы в дискурсе исторических и современных вызовов: к 70-летию юбилею В.А. Саковича. Коллективная монография под ред. Бенюка В.А., Квилинковой Е.Н. IRIM, Кишинев: Tipogr. „Print Caro”, 2019. 436 с.